

LBRIS

We know
books
Ionuț-Daniel MOLDOVAN

**REȚELE RELIGIOASE
ȘI COMUNITĂȚI SOCIALE**
Biserica Neoprotestantă și emigranții români
în Statele Unite

INSTITUTUL EUROPEAN
2024

Cuprins

Lista tabelelor / 7

Lista figurilor / 8

Introducere / 9

Prezentare generală / 9

Scopul și relevanța lucrării / 12

Metodologia cercetării / 16

Conținutul și structura volumului / 19

Capitolul 1. Cadrul teoretic / 23

1.1 Cadrul teoretic general / 24

1.2 Definierea conceptelor-cheie / 28

1.2.1 Rol și status social / 32

1.2.2 Migrație / 33

1.2.3 Integrare și reintegrare / 39

1.2.4 Migranți / 42

1.2.5 Țara de origine și țara de destinație / 44

1.3 Revizuirea literaturii de specialitate / 47

1.3.1 Biserica și activitatea de advocacy în strategiile și politicile de migrație / 48

1.3.2 Biserica și activitatea teologică privind ospitalitatea / 55

1.4 Ce lipsește din literatură / 59

Capitolul 2. Cadrul analitic / 63

2.1 Rolul religiei / Bisericii în procesul de migrație / 63

2.2 Biserica / Religia și dezvoltarea capitalului social / 69

2.3 Biserica: Agenție de recrutare și antreprenoriat / 72

2.4 Rolul religiei / Bisericii în integrare / 75

2.5 Dimensiunile analitice / 81

Capitolul 3. Metodologia cercetării: Cazuri, date și metode de analiză / 89

3.1 Studiul de caz / 90

3.1.2 Selectarea cazului / 91

3.2. Metode de colectare a datelor / 98

3.2.1 Date primare / 98

3.2.2 Date secundare / 100

3.2.3 Măsurarea variabilelor / 101

3.2.4 Interviuurile calitative semi-structurate / 103

3.3 Metoda de analiză a datelor / 106

3.3.1 Analiza calitativă: Cadrul tematic și analiza tematică / 107

3.4 Limitări / 110

Capitolul 4. Migrația românilor în Statele Unite: O privire de ansamblu / 113

4.1 Cadrul legal și tipuri de statute ale imigranților / 115

4.1.1 Statutul imigranților / 125

4.1.2. Statutul de rezident permanent / 126

4.1.3 Statut temporar / 128

4.1.4 Imigranți fără documente / 129

4.2 Modele de integrare / 130

4.2.1 Naturalizare și cetățenie / 135

Capitolul 5. Rolul Bisericii în procesul de migrație / 143

5.1 Cultele neoprotestante în România, origini și evoluție / 144

5.1.1 Penticostalii și Bapțiștii – începuturile / 145

5.1.2 Între opresiune și recunoaștere / 146

5.1.3 Dezvoltare și stabilitate / 150

5.1.4 Sprijinirea relațiilor diplomatice româno-americane / 151

5.2 Implicarea Bisericii în procesul de migrație / 153

5.3 Caracteristicile socio-demografice / 159

5.4 Concluzii / 160

Capitolul 6. Rolul Bisericii în procesul de integrare / 163

6.1 Implicarea Bisericii în procesul de integrare / 164

6.2 Caracteristicile socio-demografice / 177

6.3 Concluzii / 182

Capitolul 7. Implicațiile studiului și concluzii / 187

7.1 Principalele rezultate / 187

7.2 Implicații / 189

7.3 Limitările studiului / 200

7.4 Direcții ulterioare de cercetare / 201

Bibliografie / 205

Anexa 1. Ghid pentru interviurile semi-structurate / 231

Anexa 2. Lista respondenților la interviu / 233

*Capitolul 1***Cadrul teoretic****Introducere**

Teoria migrației înregistrează câteva neajunsuri, în principal din cauza faptului că se concentrează, în procesul de analiză pe perspectiva modelelor de *împingere-atragere* sau pe cele care urmăresc argumentele cu privire la maximizarea veniturilor (Massey *et al.*, 1993; Arango 2000; de Haas 2010a; Lafleur, 2011; Skeldon 2012; Massey 2019). Mare parte a gândirii asupra migrației rămâne implicit sau explicit bazată pe modele relativ simpliste de tipul *împingere-atragere*¹ sau ipoteze de maximizare a veniturilor individuale neoclasice, în ciuda incapacității lor manifeste de a explica modelele și procesele de migrație din lumea reală (de Haas, 2021). Cadrul teoretic are scopul, pe de o parte, de a ajuta la rezumarea și clarificarea cercetărilor anterioare existente în domeniu, iar pe de altă parte are rolul de a ne ajuta să avansăm în înțelegerea proceselor de migrație ca parte intrinsecă a proceselor sociale mai largi.

Acest capitol elaborează un cadru teoretic care analizează conceptele necesare înțelegerii procesului de emigrare în societatea contemporană, necesar pentru stabilirea importanței studiului în relație cu alte teorii și studii relevante și empirice în domeniul migrației. Mai precis, acest capitol urmărește conceptele de spațiu și apartenență, legătura dintre religie, modele și procese contemporane de migrație și integrare a migranților în societățile gazdă. Din punct de vedere structural, capitolul explorează: 1) teorii ale migrației; 2) structura socială; 3) rol și status social; 4) migrație, integrare și reintegrare; 5) rețelele sociale; 6) țara de origine și țara de destinație; 7) implicarea Bisericii în procesul de migrație.

---

¹ Factorii de „împingere” sunt aspectele negative ale țării de origine, deseori decisivă în alegerea oamenilor de a emigra, iar factorii *atragere* sunt aspectele pozitive ale unei țări diferite care încurajează oamenii să emigreze în căutarea unei vieți mai bune (Wadsworth, 2011; Dustmann *et al.*, 2014). Factorii de „atragere” includ mai multe oportunități economice și de muncă, posibilitatea de a fi reuniți cu membrii familiei și o calitate mai bună a vieții, inclusiv accesul la educație adecvată și îngrijire medicală (Parkins, 2010; Tarau, 2020).

1.1 Cadrul teoretic general

Studiul științific al religiei și migrației este situat la intersecția mai multor domenii disciplinare. Teoreticienii migrației trag un semnal de alarmă cu privire la încercările de a găsi o teorie universală a migrației, avertizând că orice astfel de teorie riscă să fie prea vagă sau generală pentru a fi utilă (Portes, 1997). Existând puțin consens în domeniul teoriei migrației, cercetătorii preferă să analizeze schimbările și evoluțiile din acest domeniu prin prisma mai multor cadre analitice. Din moment ce este dificil de dezvoltat o teorie universală a migrației care să poată să explice pe deplin migrația sau mișcarea umană globală, teoreticienii migrației pot să urmărească „intervalul mediu”, reprezentat de „teorii” care caută să explice tipuri similare de migrație (Castles, 2010). Cadrul teoretic prezintă: 1) teoria sistemelor de migrație; 2) teoria rețelelor de migrațiune și 3) teoria construcționismului social.

Teoria sistemelor de migrație este un amestec al câtorva teorii ale migrației care încearcă să plaseze teoria neoclasică și teoria noii economii a migrației în contextul macrostructurilor precum piața muncii din țara de primire și relațiile istorice dintre țările de origine și țările gazdă (Dewaard, *et al.*, 2012). Dacă teoria neoclasică și teoria noii economii a migrației afirmă că migrația este stimulată de factori economici, inclusiv de rata șomajului, teoria sistemelor de migrație afirmă că migrația este autonomă, într-o anumită măsură, față de aceste variații (Faist, 2000). Odată ce un sistem de migrație este inițiat de țara de destinație, acesta este susținut pentru o vreme de structurile rețelelor informale de migranți. Cu toate acestea, fluxurile migratorii nu se perpetuează la infinit deoarece sunt condiționate și influențate de factori sociali, politici și economici (Sassen, 1999).

În decursul timpului, termenul „sistem de migrație” a fost utilizat pe scară largă cu toate că încă se încearcă să se obțină o definiție și o teoretizare a conceptelor și există încercări de a dezlega dinamica de bază care duce la formarea sistemului de migrație (Bakewell *et al.*, 2011). Definițiile sistemului de migrație tind să fie vagi, iar analizele sistemelor de migrație tind să confunde niveluri de analiză. De exemplu, Mabogunje (1970) s-a concentrat pe nivelul micro și de mijloc, vizând în principal deciziile individuale și crearea mecanismelor, printre care și rețelele sociale, care pot explica atât cauzele cât și perpetuarea migrației, în timp ce Kritz și Zlotnik (1992) se concentrează asupra nivelului macro în care sistemele de migrație sunt percepute mai degrabă ca o legătură între țări. Teoriile sistemelor de migrație conceptualizează modelele de migrație transnațională ca sisteme de migrație suprapuse, „grupuri de țări care gestionează un număr relativ mare de migranți între ele” (Kritz și Zlotnik, 1992, p. 4).

Diferența majoră între teoria sistemelor de migrație și teoriile economice ale migrației și cele structurale ale migrației este dată de faptul că cea dintâi ține cont atât de contextul istoric, politic și instituții, cât și de legăturile și structurile rețelelor sociale și familiale create. De exemplu, spre deosebire de teoriile pur

economice ale migrației, teoria sistemelor de migrație poate explica de ce migrații care provin din anumite țări de origine merg în unele țări de destinație și nu în altele (Rajendra, 2014). Sau, spre deosebire de teoriile structurale de migrație, poate explica de ce unii indivizi dintr-o anumită țară de origine migrează, iar alții nu. De asemenea, teoria sistemelor de migrare ia în considerare rolul statelor în procesul migrației. Prin facilitățile și politicile externe și economice dezvoltate cu privire la migrații, statele pot iniția sisteme de migrație (Rajendra, 2014).

Cu toate acestea, nu toți teoreticienii migrației privesc teoria sistemelor de migrație ca fiind o categorie separată a teoriei migrației (Bakewell, 2010). De Haas (2010a) afirmă că studiile existente despre sistemele de migrație au puncte slabe, care generează lacune în abordarea sistemică în analiza migrației. Acesta afirmă că, în timp ce teoria sistemelor poate răspunde la întrebări despre cum migrația este perpetuată, presupune în același timp că sistemul este deja creat și funcționează, nefiind capabilă să explice cum și de ce ia naștere un sistem (de Haas, 2010a).

Teoria rețelelor este o altă teorie, una dintre cele mai utilizate pentru a explica cum are loc fenomenul migrației și cum este susținută în decursul timpului. Teoria a fost și este aplicată diferitelor forme de migrație în diverse contexte geografice și istorice, generând diferite dezbateri asupra rolului și dinamicii rețelelor sociale ale migrațiilor. Aceste dezbateri discută diferite perspective asupra rețelelor sociale, a capitalului social și migrației în legătură cu cercetările empirice dezvoltate de diferiți cercetători. Prin rețelele de relații interpersonale, „oamenii, bunurile și informațiile circulă pentru a crea un continuum social” între două părți (Massey *et al.*, 1987, p. 148). Teoria rețelelor migrațiilor a devenit una dintre cele mai utilizate teorii în analizele care încearcă să explice fenomenul migrației și cum este susținută mai ales în perioada contemporană. Rețeaua de migrații este definită ca fiind seturi de legături sociale care leagă migrații, foștii migrații și indivizii care doresc să migreze din zonele de origine și de destinație prin legături de rudenie, religie, prietenie și origine comună (Massey *et al.*, 1993 p. 448).

Teoria rețelelor se concentrează pe rolul rețelelor sociale în facilitarea, susținerea și perpetuarea fluxurilor de migrație (Massey *et al.*, 1993; Massey *et al.*, 1998). Această teorie oferă o perspectivă alternativă analizei structurale, care se concentrează pe probleme precum diferențele de venituri, factorii *impingere-atragere*, expansiunea capitalismului sau legăturile istorice dintre țara de origine și de destinație și la analiza luării deciziilor individuale. În teoria rețelelor, migrația internațională este văzută atât ca un proces social, cât și economic (Massey și España, 1987, p. 737). Teoria rețelelor de migrații reprezintă o modalitate prin care se încearcă explicarea structurii actuale, modelată și grupată geografic, a migrației, legând de obicei anumite locuri și regiuni (Massey și colab. 1993; Massey și colab. 1998). Această modelare a migrației nu poate fi explicată în întregime prin factori structurali și nici luarea deciziilor individuale nu poate fi pe deplin înțeleasă fără a lua în considerare aspectele sociale ale migrației.

Odată ce migrații încep să migreze către noi destinații, se dezvoltă o infrastructură socială care permite fluxuri migratorii ulterioare (Massey *et al.* 1987:4-5). Creșterea legăturilor dintre societățile de origine ale migranților și cele de destinație determină rețelele sociale care joacă un rol important în scăderea costurilor și a riscurilor din procesul migrării, crescând posibilitatea migrației pentru indivizii din țara de origine, acesta fiind un proces cunoscut sub numele de cauzalitate cumulativă (Massey, 1990; Massey *et al.*, 1993; Muanamoha *et al.*, 2010). Mai exact, rețelele sociale de migrații, ca formă de capital social, oferă o infrastructură socială capabilă să susțină migrația internațională în masă (Massey și Espansa, 1987 p. 736). Rețelele de migrații joacă un rol cheie în toate aspectele migrației, începând cu influențarea procesului decizional, dirijarea fluxurilor migratorii, impactul asupra modelelor de integrare și crearea și susținerea legăturilor transnaționale. Migrații și non-migrații sunt conectați printr-o rețea densă de relații sociale reciproce care trec dincolo de granițele internaționale, sprijinindu-se reciproc (Massey și Espansa, 1987, p. 734).

Informațiile și asistența oferite de rețelele sociale sunt cruciale pentru deciziile de migrație, deoarece servesc la reducerea costurilor percepute (Boyd 1989, p. 643). Rețelele de migrații facilitează migrația prin furnizarea de canale pentru informații și pentru asistență socială și financiară (Boyd 1989; Curran și Rivero-Fuentes 2003; Somerville 2015). Rețelele de migrații pot oferi informații importante cu privire la diferite oportunități legate de angajare, cazare, transport, asistență medicală și sistemele locale de asistență socială și pot oferi consiliere cu privire la rutele de migrație. Legăturile de rudenie implică adesea un angajament financiar pentru a sprijini migrația, precum și sprijin emoțional în cadrul societății gazdă (Massey *et al.*, 1987; Boyd, 1989; Wellman, 1990; Dolfinti și Genicot, 2010). Dezvoltarea rețelelor sociale funcționează prin transmiterea anumitor valori, așteptări și norme care transformă structurile comunității, ducând la creșterea migrației (Somerville 2015, pp. 141-42). Prin urmare, rețelele sociale sunt un factor determinant important al alegerii destinației și pentru migranți (Haug 2008; De Haas 2010). McPherson *et al.*, (2001 p. 415) afirmă că etnia, vârsta, apartenența religioasă, educația, sexul și ocupația sunt factori deosebit de importanți în cadrul rețelelor.

Cu toate că teoria rețelelor este una dintre cele mai utilizate teorii, există critici care vizează în principal tendința din studiile legate de migrație de a considera rețelele de migrații de la sine înțelese și de a nu recunoaște caracterul lor dinamic, diversitatea din cadrul unor astfel de rețele sau accesibilitatea diferită a acestora (Ryan 2011; Pathirage și Collyer 2011; Schapendonk 2015). Ryan (2011) susține că trebuie acordată mai multă atenție relațiilor specifice dintre actori și factorii care determină ce migranți sunt capabili să lege, să acceseze și să mențină rețele în anumite locații sociale. În concluzie, rețelele de migrații formează o infrastructură socială importantă, care joacă roluri semnificative în dife-

rite stadii ale migrației, începând cu decizia de emigrare, parcursul procesului, precum și integrarea în societatea țării de destinație.

Teoria construcționismului social, este o teorie aplicată al cărui principiu central este că ființele umane construiesc continuu lumea în care trăim. Construcția socială explorează dezvoltarea unor înțelegeri construite, comune ale lumii care formulează baza pentru ipotezele comune despre realitate. Construcționismul social susține că, modul de gândire credințele și valorile noastre nu sunt date în mod inerent dobândite, ci sunt mai degrabă construite în cadrul interacțiunii sociale cu ceilalți (Guterman, 1994). Teoria construcționismului social preia unele elemente atât ale esențialismului cât și ale circumstanțialismului și le combină într-o conceptualizare care privește identitățile ca rezultatul definit situațional și legat contextual al interacțiunii dintre valorile, credințele, cunoștințele și percepțiile proprii și valorile, credințele, cunoștințele și percepțiile celorlalți indivizi, realizate social în interacțiunile sociale zilnice (Cornell și Hartman, 2007, p. 95). Perspectiva construcționistă socială subliniază dialectica definiției interne și externe, care, de asemenea, poate fi exprimată în termeni de atribuire și aserțiune: identități diferite pot fi atribuite în diferite măsuri de către alții sau afirmate de actorii înșiși în situații diferite, iar realizarea lor constă în interacțiunea dintre cele două (Cornell și Hartman, 2007).

Delanty și Strydom (2003) disting între trei forme de construcție socială: una care se concentrează pe construcția socială a lumii sociale în interacțiune; una care se concentrează pe construcția socială a științei prin actori și una care se concentrează pe construcția cognitivă care are loc într-o relație între un individ și mediul său. Perspectivile construcționismului social se dezvoltă dintr-un „proces de dialog, un dialog care este în desfășurare” (Gergen, 2015, pp. 3–4). Construcționismul social este considerat „a fi o relatare realistă a naturii unei anumite categorii: categoria este o trăsătură reală a ființelor umane, dar este determinată de proprietățile sociale, mai degrabă decât cele naturale sau biologice” (Diaz-Leon, 2015, p. 1137). Construcționismul social susține că locurile și culturile sunt construite social, politic și istoric. Mai exact, conceptele de cultură și identitate ar trebui îndepărtate din ideologia tradițională teritorializată a statului național, a locului și spațiului (Gupta și Ferguson, 1992; Malkki, 1992; Appadurai și Fardon, 1995). O societate este un grup de oameni care sunt organizați într-un mod specific cu valori și interese specifice. Grupurile etnice reprezintă o formă de organizarea socială, iar formarea grupurilor etnice se bazează pe recunoașterea reciprocă a membrilor săi și pe existența „celorlalti” (Lebedeva și Lopez, 2014). Pentru construcția socială este importantă credința că, ființele umane sunt în principal agenți sociali, mai degrabă decât indivizi pasivi care procesează informații. Berger și Luckmann (1966) afirmă că valorile sociale nu sunt date de drept, ci sunt construite, negociate, reformate, modelate și organizate de oameni pentru a da sens diferitelor evenimente din viața lor.

Construcția identităților este una dintre problemele centrale ale constructivismului social, care cuprinde varietatea identităților la nivel individual, cât și modul în care o identitate individuală devine supusă deciziilor politice (Gergen, 2009, p. 50). Modul în care ne dobândim identitățile bazate pe gen, vârstă, naționalitate, religie, ocupație, statut familial etc. este generat și definit de alții sau în relație cu ceilalți (Gergen, 2009). Constructivismul social se bazează, în primul rând, pe faptul că sensul și înțelegerea sunt trăsăturile centrale ale activităților umane. În al doilea rând sensul și înțelegerea își au originea în interacțiunea socială și în viziuni comune asupra formelor simbolice (cum ar fi, de exemplu, religia sau limbajul). În concluzie, modul în care un individ înțelege anumite fenomene sau procese este influențat de o înțelegere individuală, care, la rândul ei, este influențată de procese socio-culturale și simboluri sociale, precum și de timp și loc (Lock și Strong, 2010, p. 7). La nivel societal, această clasificare poate duce la formarea anumitor percepții despre naționalități și grupuri etnice sau religioase. Percepțiile astfel create pot crea prejudecăți și stereotipuri false, în funcție de conștiința comunității sau indivizilor, iar „reputațiile publice” ale unor grupuri etnice sau religioase și politicile publice sunt interconectate (Lebedeva și Lopez, 2014). Prin urmare, formarea acestor identități colective poate avea consecințe grave asupra anumitor comunități afectându-le inclusiv integrarea în societatea mare, din țara de destinație, deoarece poate duce la crearea de prejudecăți, demonizare, xenofobie, discriminare și genocid ca formă extremă a prejudecăților (Lebedeva și Lopez, 2014).

1.2 Definirea conceptelor-cheie

Primul concept abordat în această secțiune este cel de structură socială. Ca definiție generală, structura socială se referă la modele în relațiile sociale care au persistență. Din această definiție rezultă două abordări mai specifice. Prima, în care, „structură” poate fi folosită pentru a se referi, la nivel macro, la organizarea abstractă a categoriilor sociale definite reciproc și care sunt văzute a reprezenta un întreg social. Cea de-a doua, în care termenul poate fi folosit pentru a se referi la „structuri sociale” la scară mai mică, configurații ale relațiilor concrete între indivizi fără referire la o noțiune de totalitate societală mai mare (Martin și Lee, 2015).

Neo-instituționalismul revizuieste ideea raționalității legate de context, dezvoltată în perioada clasică a sociologiei, și se concentrează pe structura socială în cadrul căruia se dezvoltă interesele individuale și normele de grup, precum și pe rolul reciproc al normelor și intereselor în realizarea schimbării sociale (Nee și Brinton, 1998, p. 23). Această viziune neo-instituționalistă din economie și ști-

ințe politice se rezumă la recunoașterea importanței instituțiilor ca fiind norme comune și reprezentări culturale ce reglementează acțiunile individuale.²

Conceptul de structură socială este un concept abstract care are relevanță și se poate aplica, în principiu, oricărui domeniu al realității în care ne desfășurăm activitatea. Pentru a ilustra această aplicabilitate relevantă, vom analiza două viziuni diferite ale structurii sociale și anume viziunea instituțională și cea relațională. Prima dintre acestea afirmă că elementele de bază ale structurii sociale sunt normele, credințe și valori care reglementează acțiunea socială. Structura socială este văzută ca fiind o structură instituțională, mai exact un set de modele culturale și normative care definesc așteptările actorilor cu privire la comportamente. Fiecare rol este definit în sistemul de valori împărtășit de indivizii care formează societatea, astfel încât societatea să fie guvernată de norme culturale care sunt transmise de la o generație la alta printr-un proces de socializare (Parsons, 1951, p. 22). Viziunea structurii sociale ca ceva care este format din sisteme și subsisteme tinde să fie asociat cu teoria lui Parsons și școala teoriei sistemelor pe care opera sa a inspirat-o (Blau, 1977; Stinchcombe, 2010; Adams *et al.*, 2014; Elder-Vass, 2015).

Parsons (1951, p. 17) vedea un sistem social format din roluri diferențiate care mențin relații structurate (sistemice) între ele. Indivizii interiorizează aceste roluri încă de la început când învață să se comporte și să se raporteze la ceilalți conform acestor modele culturale comune. Aceste „instituții sociale” și anume, norme comune care reflectă valorile fundamentale însușite ale societății, constituie scheletul sistemului social. Structurile sociale coincid cu sistemele de așteptări care reglementează relațiile dintre actori, cu obiectivul de a satisface nevoile funcționale ale societății. În această abordare, însăși structura materială a societății derivă din structura ei culturală. Raționamentul pe care se bazează Parsons este acela că, pentru a supraviețui, fiecare sistem social trebuie să îndeplinească patru premise funcționale: adaptarea la mediu, capacitatea de a atinge obiective, integrarea și latența sau menținerea unui model latent (Parsons, 1951, p. 19). În interiorul sistemului social, următoarele subsisteme funcționale corespund fiecărei condiții prealabile: economic, politic, sistemul juridic și comunitatea și, în sfârșit, familia, școala și instituțiile culturale (Luhmann, 2005c; Kühl, 2020).

Structura socială, în special sub formă de rețele sociale, afectează rezultatele economice din trei motive principale. În primul rând, rețelele sociale afectează fluxul și calitatea informațiilor. Multe informații sunt subtile, nuanțate și greu de verificat, așa că actorii nu cred în sursele impersonale și de aceea se bazează pe oameni pe care îi cunosc. În al doilea rând, rețelele sociale sunt o sursă importantă de recompensă și pedeapsă, deoarece impactul acestora este adesea

² Mai exact, sunt văzute ca un set de proceduri care sunt menite să dea un sentiment de stabilitate în ceea ce privește interacțiunile în societate, reducând, de asemenea insecuritatea socială.